

Põllumajandusloomade märgistamine 2019



Eesti
Põllumajandusloomade
Jõudluskontroll

Sisukord

1. Kõrvamärgid	2
 Veiste kõrvamärgid	2
 Lammaste ja kitsede kõrvamärgid	4
 Sigade kõrvamärgid	6
 Märgistamistarvikud	7
2. Põllumajandusloomade märgistamine	8
 Veiste märgistamine	8
 Lammaste ja kitsede märgistamine	11
 Sigade märgistamine	13
 Hobuslaste (hobused, eeslid, sebrad ja nende ristandid) identifitseerimine ja registreerimine	13
3. Põllumajandusloomade arvestuse pidamine	15
Andmete esitamine PRIA põllumajandusloomade registrisse	15
E-PRIA	18
4. Mida teha, kui kõrvamärk puruneb, kaob või ei ole loetav	18
5. Kõrvamärkide väljastamine	20
6. Kuidas vähendada kõrvamärkide kõrvast kadumist	21
7. Kõrvamärkide hävitamine	22
8. Kõrvamärkide ja tangide sobivus	23
9. Põllumajandusloomade identifitseerimisega seotud organisatsioonid	24

Põllumajandusloomad peavad olema identifitseeritud vastavalt loomatauditõrje seadusele. Selleks nad märgistatakse ning registreeritakse põllumajandusloomade registris. Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liigid on veised, lambad, kitsed, sead ja hobuslased. Veiste, lammaste, kitsede ja sigade identifitseerimisvahendeid müüb Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS (EPJ); põllumajandusloomade registrit peab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA). Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise eest vastutab loomapidaja. Hobuslase identifitseerib ja hobuslase passi väljastab hobuslaste tõuraamatu pidamiseks tegevusloa saanud aretusühing.

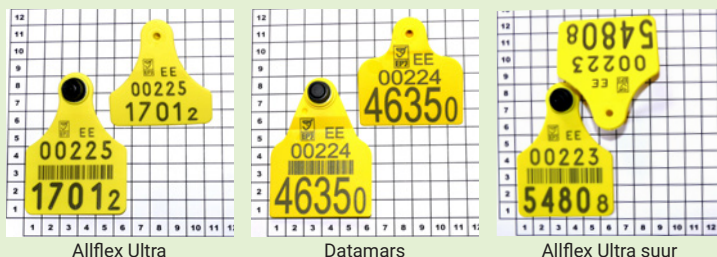
Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, nende identifitseerimise ning registreerimise viisid ja kord; registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veise-passi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord on kehtestatud põllumajandusministri määrusega nr 128 (21.12.2009).

Veiste märgistamine ja registreerimine on reguleeritud Euroopa Liidu määrusega nr 1760/2000 (EÜ); lammaste ja kitsede märgistamine ja registreerimine on reguleeritud Euroopa Liidu määrusega nr 21/2004 (EÜ); sigade liikumise registreerimise kord on kehtestatud põllumajandusministri määrusega nr 128; hobuslaste identifitseerimine ja registreerimine toimub vastavalt Euroopa Liidu rakendusmäärusele (EL) 2015/262.

1. Kõrvamärgid

VEISTE KÕRVAMÄRGID

1. **Veise kõrvamärk** on plastikust ja kollast värvi. Kõrvamärk koosneb kahest osast: avaga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud EPJ logo, Eesti ISO-kood "EE" ning 10-kohaline looma identifitseerimisnumber. Lisaks võib kõrvamärgil olla sama informatsiooni kandev ribakood.



2. **Veise elektrooniline kõrvamärk** (edaspidi EID-märk) koosneb kahest osast: avaga osa, milles on transponder ehk kiip, ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud EPJ logo, Eesti ISO-kood «EE» ja kümnekohaline veise identifitseerimisnumber. Identifitseerimisnumber on salvestatud ka kiibile. Seega on veist võimalik identifitseerida nii spetsiaalset lugejat kasutades kui visuaalselt. EID-märke on kaheksaguseid – väikesed nõõbikujulised ja suured, mis sarnanevad väliselt plastmärkidele. EID-märgi avaga osa sisaldab kiipi. Suurel kõrvamärgil võib olla ka sama informatsiooni kandev ribakood. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785. Veiste elektrooniliste kõrvamärkide puhul on kasutatud HDX-tehnoloogiat.



Datamars tavaline ja EID



Allflex Ultra, tavaline
ja suur EID



Allflex EID
lisa/asendusmärk

3. **Veise DNA-kõrvamärk** on plastikust ja kollast värvi. Kõrvamärk koosneb kahest osast: avaga osa, mille küljes on DNA-kapsel, ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud EPJ logo, Eesti ISO-kood "EE" ning 10-kohaline looma identifitseerimisnumber. Lisaks võib kõrvamärgil olla sama informatsiooni kande ribakood. Identifitseerimisnumbriga kood on trükitud ka DNA-kapslile. Märgistamisel võetakse kõrvast automaatselt koetükike, mis jääb säilitusainega kapslisse. Koeproovi saab kasutada põlvnemise uurimisel, geneetiliste defektide leidmiseks või haiguste (nt BVD) testimisel. DNA-kõrvamärkide hankimisel on vajalik teada, kas DNA-proov võetakse põlvnemise või haiguste uurimiseks, sest erinevate proovide jaoks võivad olla kasutusel erinevad kapslid. Samuti on märki tellides vajalik teada, millises laboris DNA-proovid analüüsitakse, kuna sõltuvalt tehnoloogiast võib laboris olla võimalik analüüsimisel kasutada vaid kindla kõrvamärgi-tootja DNA-kapsleid.



DNA-kõrvamärk

4. **Korduvkasutatav elektrooniline kõrvamärk** ehk korduvkasutatav EID-märk on roosat värvi ning koosneb avaga osast ja teravikuga osast. Avaga osa sees on kiip, millele on salvestatud tootja kood ja kiibi number. Kood ja kiibi number on avaga osale ka trükitud. Teravikuga osale numbrit trükitud ei ole, vajadusel saab sellele numbrit kirjutada kõrvamärgipliiatsiga. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785, korduvkasutatavate EID-märkide puhul on kasutatud HDX-tehnoloogiat. Korduvkasutatavaid EID-märke ei kasutata loomade ametlikuks identifitseerimiseks ja neid saab kasutada korduvalt – kui loom läheb karjast välja, lõigatakse korduvkasutatav EID-märk kõrvast ning paigaldatakse uuele loomale. Lõikamiseks kasutatakse kõrvamärginuga. Uuele loomale paigaldades asendatakse märgi teravikuga osa uuega.



Allflex korduvkasutatav
EID-kõrvamärk

LAMMASTE JA KITSEDE KÕRVAMÄRGID

1. **Lamba kõrvamärk** on plastikust ja kollast värvi. Kõrvamärk koosneb kahest osast: avaga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud EPJ logo, Eesti ISO-kood «EE» ning kümnekohaline lamba identifitseerimisnumber.



Allflex

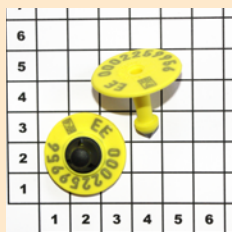


Datamars

2. **Lamba elektrooniline kõrvamärk** on kollast värvi ja nõõbikujuline. Kõrvamärk koosneb kahest osast: avaga osa, milles on kiip, ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud EPJ logo, Eesti ISO-kood «EE» ja kümnekohaline lamba identifitseerimisnumber. Identifitseerimisnumber on salvestatud ka kiibile. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785. Lamba elektroonilise kõrvamärgi puhul on kasutatud FDX-tehnoloogiat.

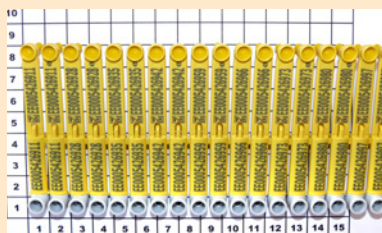


Datamars tavaline
ja EID



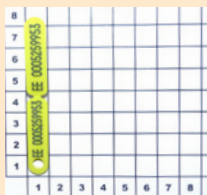
Allflex EID
lisa/asendusmärk

3. **Lamba elektrooniline kõrvamärk Tagfaster** on kollast värvi ja pikliku kujuga ning koosneb kiibiga poolest ja teravikuga poolest. Kõrvamärgi mõlemale poolele on trükitud EPJ logo, Eesti ISO-kood «EE» ja kümnekohaline lamba identifitseerimisnumber. Identifitseerimisnumber on salvestatud ka kiibile. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785. Lamba elektroonilise kõrvamärgi puhul on kasutatud FDX-tehnoloogiat. Tagfasteri kõrvamärgid sobivad eelkõige peagi lihaks realiseeritavate tallede märgistamiseks ja ei ole mõeldud karja täienduseks jäävatele loomadele.



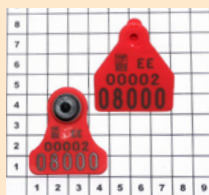
Lamba EID kõrvamärk Tagfaster

4. **Lamba minikõrvamärk (Tip Tag)** on plastikust ja kollast värvi ning pikliku kujuga. Kõrvamärk koosneb kahest osast: avaga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Eesti ISO-kood «EE» ning kümnekohaline lamba identifitseerimisnumber. Kõrvamärk sobib minilammaste märgistamiseks



Lamba minikõrvamärk

5. **Kitse kõrvamärk** on plastikust ja punast värvi. Kõrvamärk koosneb kahest osast: avaga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud EPJ logo, Eesti ISO-kood «EE» ning kümnekohaline kitse identifitseerimisnumber.



Allflex

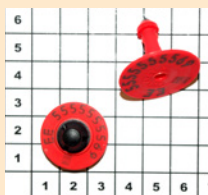


Datamars

6. **Kitse elektrooniline kõrvamärk** on punast värvi ja nõõbikujuline. Kõrvamärk koosneb kahest osast: avaga osa, milles on kiip, ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud EPJ logo, Eesti ISO-kood «EE» ja kümnekohaline kitse identifitseerimisnumber. Identifitseerimisnumber on salvestatud ka kiibile. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785. Kitse elektroonilise kõrvamärgi puhul on kasutatud FDX-tehnoloogiat.



Datamars tavaline ja EID



Allflex EID lisa/asendumärk

7. **Kitse minikõrvamärk (Tip Tag)** on plastikust ja punast värvi ning pikliku kujuga. Kõrvamärk koosneb kahest osast: avaga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Eesti ISO-kood «EE» ning kümnekohaline kitse identifitseerimisnumber. Kõrvamärk sobib minikitsede märgistamiseks.

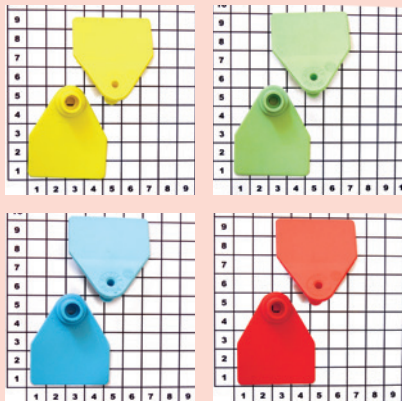


Kitse minikõrvamärk

SIGADE KÕRVAMÄRGID

Sigade märgistamiseks mõeldud plastikust kõrvamärkide suurusele, kujule ja värvusele ei ole seadusandlusest tulenevaid ettekirjutusi.

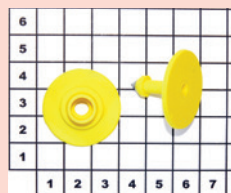
1. **Täiskasvanud sea kõrvamärk** on plastikust ja koosneb kahest osast: avaga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärk sobib tõuaretuses kasutatavate täiskasvanud sigade identifitseerimiseks tulenevalt aretusprogrammi nõuetest. Identifitseerimisnumbri kõrvamärgile kirjutamiseks kasutatakse kõrvamärgipliiatsit.



Allflex täiskasvanud sea kõrvamärk



2. **Põrsa kõrvamärk** on plastikust, nõõbikujuline ja koosneb kahest osast: avaga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärk sobib tegevuskoha (loomakasvatushoone või -rajatis või loomade pidamiseks piiritletud ala) registreerimise numbri kirjutamiseks sea tegevuskohast välja (v.a tapamajja) liikumise korral. Numbri kõrvamärgile kirjutamiseks kasutatakse kõrvamärgipliiatsit.



Allflex põrsa kõrvamärk

3. **Korduvkasutatav elektrooniline kõrvamärk** ehk EID-märk on roosat värvi ning koosneb avaga osast ja teravikuga osast. Avaga osa sees on kiip, millele on salvestatud tootja kood ja kiibi number. Kood ja kiibi number on avaga osale ka trükitud. Teravikuga osale numbrit trükitud ei ole, vajadusel saab sellele numbrit kirjutada kõrvamärgipliiatsiga. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785, korduvkasutatavate EID-märkide puhul on kasutatud HDX-tehnoloogiat. Korduvkasutatavaid EID-märke saab kasutada korduvalt – kui siga läheb karjast välja, lõigatakse korduvkasutatav EID-märk kõrvast ning paigaldatakse uuele seale. Lõikamiseks kasutatakse kõrvamärginuga. Järgmisele seale paigaldades asendatakse teravikuga osa uuega. Korduvkasutatavad EID-märgid sobivad sigade märgistamiseks robot-söötmise süsteemiga farmis.



Allflex korduvkasutatav EID kõrvamärk

MÄRGISTAMISTARVIKUD

Elektrooniliste kõrvamärkide lugejad on EID-märkide lugemiseks mõeldud seadmed, mis loevad ISO standarditele 11784 ja 11785 vastavaid HDX- ja FDX-kõrvamärke. EPJ pakub EID-märkide lugemiseks Datamarsi ja Tru-Testi EID-lugejaid. Valikus on lugejad, mis vaid loevad EID-märke ja salvestavad informatsiooni ning lugejad, millega saab lisaks andmeid vaadata, registreerida ja salvestada või leida lugejasse laaditud nimekirja alusel kindlaid loomi.

Märgistamistangid on vahendid kõrvamärkide kõrva kinnitamiseks. Sobivad tangid saab valida vastavalt kasutatavatele kõrvamärkidele ja kasutamismugavusele.

Universaalseid märgistamistange saab kasutada erinevate loomaliikide tavaliste ja EID-kõrvamärkide kõrva kinnitamiseks.

Liikuva nõelaga märgistamistangide eesmärk on vähendada kõrvade rebenemise ohtu või märgistamistangide käest rebimist juhul, kui loom märgistamisel liigutab.

Poolautomaatsed märgistamistangid avanevad kõrvamärkide kinnilöömise järgselt automaatselt.

Erikujuliste (Tip Tag, Tagfaster vm) või erineval otstarbel kasutatavate (DNA-märk) kõrvamärkide kõrva kinnitamiseks kasutatakse spetsiaalseid märgistamistange.

Vajalik on kasutada vastavatele märkidele mõeldud märgistamistange, et kõrvamärke mitte vigastada ning kõrvamärgid lukustada korrektselt. Märgistamistangide ja kõrvamärkide sobivus on toodud tabelis lk 23.

Kõrvamärgipliiats on spetsiaalne pliiats kõrvamärgile numbrite kirjutamiseks (nt sigade kõrvamärgid vm mitteametlikuks identifitseerimiseks kasutatavad kõrvamärgid).



Kõrvamärginuga on vahend korduvkasutatavate EID-märkide eemaldamiseks kõrvast.



2. Põllumajandusloomade märgistamine

VEISTE MÄRGISTAMINE

Veis märgistatakse 20 päeva jooksul alates looma sündimise päevast. Kui loom viiakse ühest karjast teise või tapamajja varem, tuleb ta märgistada enne karjast väljaviimist. Kõrvamärgid kinnitatakse selleks ettenähtud märgistamistangidega looma mõlemasse kõrva. **Vajalik on kasutada märkidele sobivaid märgistamistange** (vt tabel lk 23). Kõrvamärgid kinnitatakse kõrva nii, et märgi avaga osa jääb looma kõrva siseküljele ning teravikuga osa kõrva tagaküljele.

Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse toodud veisel säilitatakse päritoluriigi identifitseerimisnumber ja märgistus ning loom kantakse selle identifitseerimisnumbriga PRIA registrisse. Looma toomisel Eestisse riigist, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, märgistatakse veis Eesti kõrvamärkidega ning registrisse kantakse mõlemad numbrid (Eesti identifitseerimisnumber ning päritoluriigi identifitseerimisnumber).

Märgistamisvõimalused

Sünnijärgselt märgistatakse veis kahe sama identifitseerimisnumbrit kandva kõrvamärgiga:

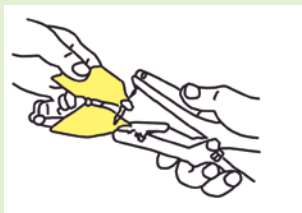
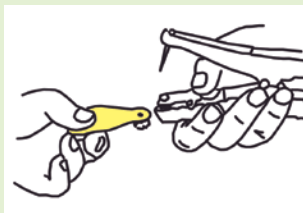
1. Veise mõlemasse kõrva kinnitatakse tavaline veise kõrvamärk;
2. Veise paremasse kõrva kinnitatakse tavaline kõrvamärk ja vasakusse kõrva EID-märk;
3. Veis märgistatakse tavalise kõrvamärgiga ja DNA-märgiga või kahe DNA-märgiga või DNA-märgiga ja EID-märgiga. EID-märk kinnitatakse veise vasakusse kõrva.

Kui veis on sünnijärgselt märgistatud kahe tavalise kõrvamärgiga, võib looma vasakusse kõrva vajadusel lisamärgisena kinnitada EID-märgi.

Veiste märgistamine tavaliste kõrvamärkidega

Kõrvamärgi õige koht on kõrva keskel kõõluste vahel. Kõrvamärgi avaga osa peab paiknema kõrva siseküljel.

Kõrvamärgi osad asetatakse märgistamistangide vahele: kõrvamärgi avaga osa asetatakse klambri alla ja teravikuga osa surutakse nõelale lõpuni. Tangid vajutatakse kergelt kokku, et kontrollida, kas nõel ja ava paiknevad kohakuti. Seejärel on soovitatav kõrvamärk kasta antiseptilisse või desinfitseerivasse lahusesse. Kõrvamärk tuleb kinnitada täpselt kahe veeni vahele. Märgistamisel vajutatakse tangid kokku ühe kindla ja kiire liigutusega nii, et kõrva-märk on täielikult lukustunud.



Pärast kõrvamärgi kinnitamist on soovitatav selle esimest ja tagumist osa pöörata üksteise suhtes esmalt veerand pööret vasakule, seejärel veerand pööret paremale. See aitab kaasa haava kiirele paranemisele. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.

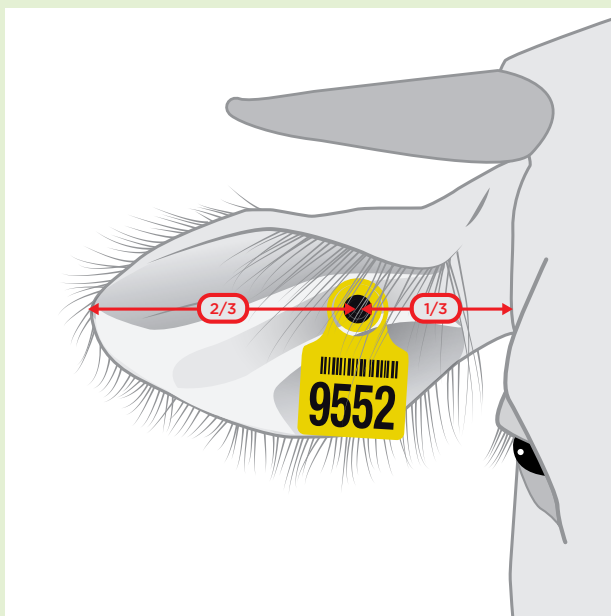


Veiste märgistamine elektrooniliste kõrvamärkidega

Elektrooniline kõrvamärk paigaldatakse kõrva 1. ja 2. neljandiku vahelise mõttelise joone ning kõrva pikitelje ristumiskohta. Kõrvamärgi avaga osa peab paiknema kõrva siseküljel. Võrreldes tavalise kõrvamärgiga paigaldatakse EID-märk peale lähemale ning kuna see kõrva osa, kuhu EID-märk kinnitatakse, on paksem, siis on EID-märgi kinnitamine füüsiliselt raskem kui tavalise kõrvamärgi puhul. Kui kõrvamärk paigaldatakse liiga pea lähedale, võib see takistada märgistamishaava paranemist või muutuda looma kasvamisel häirivaks. Peast liiga kaugele paigaldatud kõrvamärgid võivad takerduda erinevate takistuste taha ning kõrvast rebeneda.

Enne elektroonilise kõrvamärgi kinnitamist tangide vahele tuleb Allflexi punaste ja roheliste tangide ning Datamarsi tangide kasutamisel eemaldada metallklambri all paiknev plastikust alus. Märgi avaga osa kinnitatakse metallklambri alla. Märgi teravikuga osa surutakse lõpuni nöölele ja tangid vajutatakse kergelt kokku, et kontrollida, kas nööel ja ava paiknevad kohakuti. Enne iga looma märgistamist on soovitatav kasta tangid koos märgiga antiseptilisse või desinfitseerivasse lahusesse. Märgistamisel vajutatakse tangid kokku ühe kindla ja kiire liigutusega nii, et kõrvamärk on täielikult lukustunud. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.

EID-märgi kasutamisel lisamärgisena kinnitatakse EID-märk tavapärase kõrvamärgi kõrvale looma vasakusse kõrva. Lisamärgisena võib kasutada looma identifitseerimisnumbrit kandvat EID-märki (tellimine EPJ kodulehel oleva veebirakenduse kaudu) või korduvkasutatavat EID-märki. Korduvkasutatavaid EID-märke (värvuselt roosad) saab kasutada korduvalt – kui loom läheb karjast välja, lõigatakse korduvkasutatav EID märk kõrvast ning paigaldatakse uuele loomale. Teisele loomale paigaldades asendatakse teravikuga osa uuega.



Veiste märgistamine DNA-märkidega

Vasikate sünnijärgsel märgistamisel DNA-kõrvamärkidega on erinevad võimalused:

- looma ühte kõrva kinnitatakse plastkõrvamärk ning teise kõrva DNA-märk;
- looma mõlemasse kõrva kinnitatakse DNA-märk;
- looma vasakusse kõrva kinnitatakse EID-märk ning paremasse kõrva DNA-märk.

Et vältida DNA-proovi rikkumist märgistamise käigus, on kõrvamärkide kõrva kinnitamisel ning DNA-proovi võtmisel äärmiselt oluline järgida kõrvamärgi tootja juhendit.

LAMMASTE JA KITSEDE MÄRGISTAMINE

Lammas/kits tuleb märgistada kuue kuu jooksul alates looma sündimise päevast. Varem tuleb loom märgistada juhul, kui ta viiakse karjast välja (elusmüük, tapamaja) enne kuue kuu vanuseks saamist. Märgistamata looma ei tohi karjast välja viia. Varasem märgistamine on kindlasti otstarbekas ka karjades, kus lambaid peetakse tõuaretuse eesmärgil ning kus on oluline loomade põlvnemisandmete jälgitavus.

Lambad ja kitsed peavad olema märgistatud kahe identifitseerimisvahendiga, millest üks on kindlasti kõrvamärk, teise vahendina võib kasutada teist kõrvamärki, tätoveeringut või elektroonilist transpondrit (EID-märki). Kitsede märgistamisel on teise vahendina lubatud kasutada ka sõrgatsile kinnitatavat tähist. Mõlemal identifitseerimisvahendil olevad identifitseerimisnumbrid peavad olema identsed. Euroopa Liidu teise liikmesriiki viidavad lambad ja kitsed peavad kandma teise identifitseerimisvahendina elektroonilist transpondrit sisaldavat identifikaatorit (EID-märki).

Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse toodud lambal ja kitsel säilitatakse päritoluriigi identifitseerimisnumber ja loom kantakse Eestis PRIA registrisse sama identifitseerimisnumbriga, mis tal on kõrvamärgil. Looma toomisel Eestisse riigist, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, märgistatakse lammas ja kits Eesti kõrvamärkidega ning registrisse kantakse mõlemad numbrid (Eesti identifitseerimisnumber ning päritoluriigi identifitseerimisnumber).



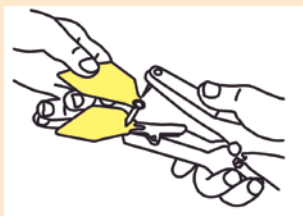
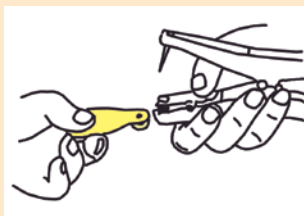
Märgistamisvõimalused

- 1 Sünnijärgselt märgistatakse lammas/kits kahe sama identifitseerimisnumbrit kandva kõrvamärgiga:
 - 1.1 Lamba/kitse mõlemasse kõrva kinnitatakse tavaline kõrvamärk;
 - 1.2 Lamba/kitse paremasse kõrva kinnitatakse tavaline kõrvamärk ja vasakusse kõrva EID-märk;
 - 2 Lammas/kits märgistatakse sünnijärgselt ühe tavalise kõrvamärgiga, mis on kinnitatud paremasse kõrva. Vasakusse kõrva on looma identifitseerimisnumber tätoveeritud.
- Kui lammas/kits on sünnijärgselt märgistatud kahe tavalise kõrvamärgiga, võib vajadusel looma vasakusse kõrva lisamärgisena kinnitada EID-märki.

Lammaste ja kitsede märgistamine tavaliste kõrvamärkidega

Vajalik on kasutada vastavatele märkidele mõeldud märgistamistange (vt tabel lk 23). Kõrvamärgi õige koht on kõrva keskel kõõluste vahel. Kõrvamärgi avaga osa peab paiknema kõrva siseküljel.

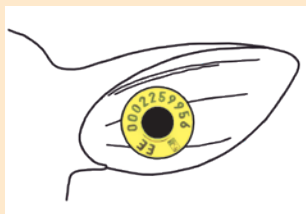
Kõrvamärgi osad asetatakse märgistamistangide vahele järgmiselt: kõrvamärgi avaga osa asetatakse klambri alla ja teravikuga osa surutakse nõelale lõpuni. Tangid vajutatakse kergelt kokku, et kontrollida, kas nõel ja ava paiknevad kohakuti. Seejärel on soovitatav kõrvamärk kasta antiseptilisse lahusesse. Kõrvamärk tuleb kinnitada täpselt kahe veeni vahele. Märgistamisel vajutatakse tangid kokku ühe kindla ja kiire liigutusega nii, et kõrvamärk on täielikult lukustunud. Pärast kõrvamärgi kinnitamist on soovitatav esimest ja tagumist poolt pöörata üksteise suhtes esmalt veerand pööret vasakule, seejärel veerand pööret paremale. See aitab kaasa haava kiirele paranemisele. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.



Lammaste ja kitsede märgistamine elektrooniliste kõrvamärkidega

- Lammaste ja kitsede märgistamine nõobikujuliste EID-märkidega

Lamba/kitse EID-märk kinnitatakse kõrva peapoolsele esimesele neljandikule kahe kõhre-riba vahele. Kõrvamärgi avaga osa peab paiknema kõrva siseküljel. EID-märk kinnitatakse vasakusse kõrva.



Kõrvamärgi osad asetatakse märgistamistangide vahele järgmiselt: märgi avaga osa kinnitatakse metallklambri alla ja teravikuga osa surutakse nõelale lõpuni. Tangid vajutatakse kergelt kokku, et kontrollida, kas nõel ja ava paiknevad kohakuti. Enne iga looma märgistamist on soovitatav kasta tangid koos märgiga antiseptilisse või desinfitseerivasse lahusesse. Märgistamisel vajutatakse tangid kokku ühe kindla ja kiire liigutusega nii, et kõrvamärk on täielikult lukustunud. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.

- Lammaste märgistamine Tagfaster kõrvamärkidega

Tagfasteri kõrvamärgid saab loomapidaja lindina, kus on kümne lamba märgistamiseks vajalikud kõrvamärgid (ühe lamba tavaline kõrvamärk ja EID-märk on kõrvuti). Kõrvamärgi-lint laaditakse spetsiaalsetele tangidele ja see võimaldab märgistada järjest kümme lam-mast. Tagfasteri kõrvamärgid sobivad lihaks realiseeritavate lammaste märgistamiseks suuremates karjades, nendega saab lambaid märgistada kiiremini ja vähema vaevaga.

SIGADE MÄRGISTAMINE

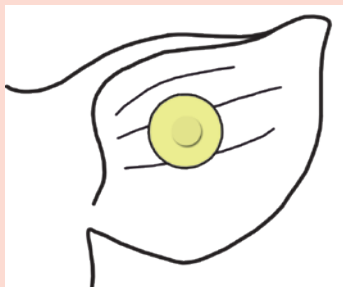
Sigade märgistamisel tuleb arvestada, kas siga elusseana liigub ühest ettevõttest teise või saadetakse siga tapamajja.

Sõltumata sea vanusest ja kasutusest märgistatakse loom tegevuskohast (loomakasvatushoone või -rajatis või loomade pidamiseks piiritletud ala), kus siga sündis, välja liikumise korral. Liikumisena käsitletakse loomade ostu-müüki, tasuta üleandmist, kinkimist, rentimist, ka loomade liikumist ühe loomapidaja kahe tegevuskoha vahel.

Liikumise korral peab siga olema märgistatud kõrvamärgi või tätoveeringuga, millel on tegevuskoha registreerimise number, kus siga sündis. Registreerimise numbri annab PRIA pärast tegevuskoha registreerimist. Kõrvamärgi kasutamisel kinnitatakse see märgistamistangidega sea vasakusse kõrva.

Tapamajja saadetavale seale lüüakse nõelhaamriga vahetult enne veovahendile laadimist kintsu piirkonda selle tegevuskoha registreerimise number, kust siga tapamajja veetakse.

Sigade individuaalne identifitseerimine kordumatu registrinumbriga on vajalik vaid tõuaretuses kasutatavate emiste ja kultide märgistamisel vastavalt Eesti Tõusigade Aretusühistu aretusprogrammile.



Sea kõrvamärk kinnitatakse vastavate märgistamistangidega kõrva keskele või kõrva paksemale osale. Kõrvamärkide ja märgistamistangide sobivust vt tabel lk 23. Kõrvamärgi avaga osa peab paiknema kõrva siseküljel. Kõrvamärkide kadu on väiksem, kui vahe märgi ja kõrva vahel ei ületa 1–2 mm. Kõrvamärgi avaga osa kinnitatakse vedruga metallklambri alla. Märgi teravikuga osa surutakse nõelale lõpuni ja vajutatakse tangid kergelt kokku, et kontrollida, kas märgipooled paiknevad kohakuti. Enne iga looma märgistamist on soovitatav kasta tangid koos märgiga antiseptilisse või desinfitseerivasse

lahusesse. Märgistamisel vajutatakse tangid kokku ühe kindla ja kiire liigutusega nii, et kõrvamärk on täielikult lukustunud. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.

HOBUSLASTE (hobused, eeslid, sebrad ja nende ristandid) IDENTIFITSEERIMINE JA REGISTREERIMINE

Hobuslase identifitseerib ja hobuslase passi väljastab põllumajandusloomade aretuse seaduse alusel hobuslaste tõuraamatu pidamiseks tegevusloa saanud aretusühing.

Identifitseerimise ja registreerimise süsteemi aluseks on looma identifitseerimisdokument – hobuslase pass. Hobuslase passi saamiseks esitab loomapidaja aretusühingule taotluse hiljemalt 30 päeva enne hobuslase kuue kuu vanuseks saamist või enne hobuslase väljavõtmist ettevõttest, kus hobuslane sündis, kui selliseks veoks peab Euroopa Komisjoni otsuse kohaselt hobuslane olema identifitseeritud. Imporditud hobuslase puhul esitatakse teises liikmesriigis väljastatud pass aretusühingule hobuslase andmete kandmiseks PRIA põllumajandusloomade registrisse. Imporditud hobuslaste puhul säilitatakse olemasolev märgistus ja pass juhul, kui need vastavad nõuetele.

Hobuslane tuleb kuue kuu jooksul arvates sünnist märgistada lihasesse paigaldatava elektroonilise identifitseerimisvahendiga (transpondri ehk kiibiga), mis vastab standarditele ISO 11784 ja ISO 11785. Transponder sisaldab 15-kohalist hobuse identifitseerimisnumbrit. Korrektne hobuse identifitseerimisnumber ei sisalda Eesti riigi ISO-koodi (372), vaid viitab transpondri tootjale. Transpondri tellib ja paigaldab veterinaararst, kes kontrollib, kas loom on varem märgistatud või on loomal eelneva märgistuse eemaldamise tunnuseid. Märgistamise ala desinfitseeritakse (vajadusel pügatakse alal karvad lühemaks, nt talvekarva korral) ning transponder süstitakse spetsiaalse süstlaga hobuse kaela vasakule küljele lihasesse. Nõel viiakse lihasesse ja nõela väljatõmbamise hetkel lükatakse transponder sellest välja. Pärast märgistamist kontrollitakse vastava lugejaga, et transponder kindlasti lihasesse jäi.

Transpondri loetamatuks muutumisel tuleb kahe päeva jooksul teavitada veterinaararsti, kes paigaldab loomale uue transpondri.

Aretusühing registreerib oma andmekogus hobuslase kohta järgmised andmed: unikaalne elunumber (UELN), liik sugu, värvus, sünniaeg, identifitseerimisnumber, looma sünniriik, loomapidaja nimi ja aadress, kas tegemist on registreeritud hobuslase või aretuseks ja tootmiseks ettenähtud hobuslasega; looma nimi, et loom teadaolevalt ei kuulu tapmisele inimtoiduks; identifitseerimisdokumendi number; riik, kus asub hobuslast pidav ettevõtte; looma surma- või kadumise kuupäev või tapmiskuupäev. Aretusühing annab andmed registrile üle 15 päeva jooksul hobuslase andmete registreerimisest või registrisse kantavate andmete muutumise päevast arvates.



3. Põllumajandusloomade arvestuse pidamine

Loomapidaja peab pidama arvestust temale kuuluvate või karjas olevate veiste, lammaste, kitsede, sigade ja hobuslaste kohta elektrooniliselt või paberkandjal. Andmed looma sündimise, märgistamise, karja toomise, karjast välja liikumise, hukkumise, kadumise või tapmise kohta registreerib loomapidaja karjas peetavas arvestuses kolme päeva jooksul sündmuse toimumise päevast arvates. Loomapidaja säilitab nimetatud arvestust kolm aastat põllumajanduslooma karjast välja liikumise, hukkumise, kadumise või tapmise päevast arvates.

ANDMETE ESITAMINE PRIA PÕLLUMAJANDUSLOOMADE REGISTRISSE

Andmeid saab PRIA põllumajandusloomade registrisse esitada kliendiportaali e-PRIA kaudu või paberil. Piima- ja lihaveiste jõudluskontrolli tegijatel, kes kasutavad EPJ programme Visuuke ja Liisu on võimalik esitada andmed PRIA-le jõudlusandmete registreerimisel. PRIA-le saab EPJ kaudu esitada poegimise, märgistamise ja karjast väljaminekuga andmeid. EPJ kaudu saab PRIA-le esitada ka asenduskõrvamärkide tellimusi.

Veise, lamba ja kitse märgistamisel esitab loomapidaja PRIA-le taotluse looma andmete registreerimiseks 7 päeva jooksul looma märgistamisest arvates. Veise andmete registrisse kandmisel saadab PRIA loomapidajale veisepassi. Veise karja toomisel kannab loomapidaja viivitamata veisepassi oma nime, elu- või asukoha, aadressi ja veise karja toomise kuupäeva ning selle tegevuskoha registreerimise numbri, kus veist peetakse, ning kinnitab need andmed allkirjaga. Kui veisepassis täitub looma liikumise või veterinaartoimingute osa kannetega, esitab loomapidaja PRIA-le taotluse passi lisalehe saamiseks 7 päeva jooksul veisepassi täitumise päevast arvates. Taotlusega koos esitatakse PRIA-le ka kannetega täitunud veisepass. Veisepassi kadumise, loetamatuks muutumise või selles vigade avastamise korral esitab loomapidaja uue veisepassi saamiseks PRIA-le taotluse 7 päeva jooksul sündmuse toimumisest arvates. Veisepassi loetamatuks muutumise või selles vigade avastamise korral esitatakse PRIA-le koos taotlusega ka veisepass.

Veisepassi lisalehe väljastamisel tehakse passile märged, et pass kehtib koos lisalehega. Uus veisepass väljastatakse märkega "duplikaat". PRIA saadab kannetega täitunud veisepassi koos lisalehega või uue veisepassi loomapidajale posti teel lihtkirjaga 14 päeva jooksul taotluse saamisest arvates.

Loomapidaja esitab veise, lamba ja kitse kohta registrisse kantud andmete muutumise ning sea ühest karjast teise või toiduseaduse alusel põllumajanduslooma tapmise korraldamiseks tegevusloa saanud ettevõtja ettevõttesse liikumise korral PRIA-le andmed 7 päeva jooksul andmete muutumisest või sea liikumisest arvates. Veise hukkumise, kadumise, hädatapmise, omatarbeks kohapeal lihaks tapmise, kohapeal kontrollitapmise, kohapeal loomataudi leviku tõkestamiseks tapmise või ekspordi korral kannab loomapidaja asjakohased andmed veisepassi ja tagastab selle PRIA-le 7 päeva jooksul sündmuse toimumisest arvates.

Vormiga „**Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmise kohta – põllumajanduslooma märgistamine või import**” PRIA registrisse kantavad sündmused:

■ **märgistamine**

Vorm saadetakse PRIA registrile 7 päeva jooksul alates veise, lamba või kitse märgistamise päevast. Järglaste registreerimisel muutuvad registris nende loomade emade staatused (lehmikust lehmaks, utt-taldest uteks või kits-taldest kitseks, kui see on neile esmakordne poegimine).

■ **import ühendusevälisest riigist**

Looma toomisel Eestisse riigist, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, märgistatakse veis, lammas ja kits Eesti kõrvamärkidega ning registrisse kantakse mõlemad numbrid (Eesti identifitseerimisnumber ning eelmine number, mis oli kõrvamärgil looma Eestisse toomisel). Eestis väljastatakse veisele PRIAst pass, mis erineb värvilt Eestis sündinud veiste passist. Loom tuleb märgistada 14 päeva jooksul ja PRIAt tuleb teavitada märgistamisest 7 päeva jooksul.

Vormiga „**Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmise kohta – põllumajanduslooma EL sissevedu**” PRIA registrisse kantavad sündmused:

■ **EL liikmesriigist Eestisse toimetamine**

Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse toodud veisel, lambal ja kitsel säilitatakse päritoluriigi identifitseerimisnumber ja loom kantakse Eestis registrisse 7 päeva jooksul sama identifitseerimisnumbriga, mis tal on kõrvamärgil või veisepassis. Teisest liikmesriigist toodud veisega peab alati kaasas olema veisepass, mis tuleb saata PRIA-le. Eestis väljastab PRIA uue veisepassi, mis erineb värvilt Eestis sündinud veise passist.

Vormiga „**Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – põllumajanduslooma liikumine**” on võimalik PRIAs registreerida sündmusi:

- **liikumine** (ost-müük, tasuta üleandmine, kinkimine, rentimine, loomade liikumine loomapidaja ehitiste vahel). Liikumise korral täidavad vormi koos endine ja uus loomapidaja.
- **hukkumine**
- **esmakordne poegimine, kui järglast ei ole võimalik märgistada.** Selle sündmuse kajastamine on vajalik, et saada teada looma esimesest poegimisest ka juhul, kui tema järglast ei olnud võimalik märgistada (surnultsünd, abort, järglase hukkumine, tapmine, kadumine enne märgistamist) ega registrisse kanda. Selle info põhjal muudetakse registris emaslooma staatus (lehmikust lehmaks, utt-taldest uteks, kits-taldest kitseks). Registrisse kantakse ka märgistamata esmajärglase surma/kadumise kuupäev
- **kadumine**
- **eksport ühendusevälisesse riiki, Eestist teise ELi riiki toimetamine.** Alati tuleb ära näidata sertifikaadi number ning sihtriik, kuhu loom viiakse. Veisega, kes viiakse teise ELi liikmesriiki, tuleb kaasa saata Eesti veisepass.
- **tapmine.** Vormil tuleb kõigepealt vahet teha, kas loom tapeti tapamajas või kohapeal. Vastavalt sellele, kus sündmus toimus, täidetakse edasine jaotus.
 - tapmine lihaks tapamajas – terve looma tapamajja saatmine.
 - tapmine oma tarbeks lihaks kohapeal – terve looma kohapeal oma tarbeks lihaks tapmine.

- hädatapmine – looma saatmine hädatapule tapamajja või hädatapmine kohapeal.
- kontrolltapmine – looma tapmine taudikahtluse kontrollimiseks. Looma kontrolltapmisele määramise õigus on Veterinaar- ja Toidumeti (VTA) kohaliku asutuse juhil ja tema volitatud järelevalveametnikul. Looma kontrolltapmisele määramise otsusest teatatakse loomapidajale kirjalikult. Kontrolltapmist võib teostada kohapeal või saata loom tapamajja.
- loomataudi leviku tõkestamiseks tapmine – looma tapmine taudi avastamisel. Loomataudi leviku tõkestamiseks looma hukkamisele määramise õigus on VTA ametnikul.

Sündmustest teatamiseks on aega 7 päeva ning ühe vormiga esitatud sündmused ei tohi olla toimunud pikema ajavahemiku kui 7 päeva jooksul.

Vormiga **“Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – sigade liikumine”** registreeritakse sigade (sõltumata vanusest ja kasutusest) liikumine ühest karjast teise (sh importimine ja eksportimine), näidates ära karja toomise ja karjast välja liikumise kuupäevad ning tegevuskohtade registreerimise numbrid. Sündmustest teatamiseks on aega 7 päeva ning ühe vormiga esitatud sündmused ei tohi olla toimunud pikema ajavahemiku kui 7 päeva jooksul. Liikumise vormi täidavad koos endine ja uus loomapidaja.

Vormiga **“Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – sigade arv tegevuskohas”** teatatakse PRIA registrile sigade arv tegevuskohtade kaupa **31. märtsi, 30. juuni, 30. septembri ja 31. detsembri** seisuga järgmise kuu 15. kuupäevaks.

Kolmes esimeses kvartalis tuleb esitada sigade arv tegevuskohas. 31. detsembri seisuga tuleb täpsustada sigade arv alljärgnevate gruppide kaupa:

- pörsad;
- kesikud;
- paaritamata nooremised;
- paaritamata emised;
- esimest korda paaritatud emised;
- korduvalt paaritatud emised;
- kuldid;
- 50–80-kilogrammise eluskaaluga nuumsead;
- 80–110-kilogrammise eluskaaluga nuumsead;
- üle 110-kilogrammise eluskaaluga nuumsead.

Vormiga **“Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – sigade liikumine tapamajja”** registreeritakse sündmuse toimumise kuupäev, sigade arv, tegevuskohtade registreerimise numbrid, loomapidaja andmed.

Vormiga **“Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – lammaste ja kitsede arv”** teatatakse PRIA registrile üks kord aastas (15. jaanuariks) lammaste ja/või kitsede arv karjas 1. jaanuari seisuga.

Vormiga **“Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – kõrvamärgi kadumine või loetamatuks muutumine”** antakse PRIA-le teada looma kõrvamärgi kadumisest või loetamatuks muutumisest 2 päeva jooksul kadumise avastamisest.

Vormiga **“Taotlus põllumajanduslooma korjuse utiliseerimiseks”** esitab loomapidaja, kes peab põllumajandusloomi majandustegevuse eesmärgil, utiliseeritavate korjuse andmed PRIA registrile. Taotlust saab esitada pärast sündmuse toimumist, s. t pärast utiliseerimisele saatmist ja kuni 7 päeva enne sündmuse planeeritud toimumist. PRIA soovib siiski mitte enne sündmuse toimumist taotlust esitada, vältimaks vajadust hiljem andmeid parandada.

Vormide vastavust kontrollige PRIA kodulehelt.

E-PRIA

E-PRIA on PRIA kliendiportaal, mille vahendusel saavad loomapidajad esitada PRIA-le dokumente ja tutvuda enda andmetega PRIA registrites. E-PRIA portaali aadressil <https://epria.pria.ee/>.

E-PRIA kaudu saab esitada suurt osa taotlusvorme – looma märgistamine, tapmine, hukumine, kadumine, esmakordne poegimine, Eesti-sisene liikumine, sigade liikumine, looma Eestist väljaviimine ja Eestisse toomine, asenduskõrvamärkide tellimine, sigade, lammaste, kitsede arvu teatamine, loomapidamiskohtade registreerimine ja looma korjuse utiliseerimine.

E-PRIAs on loomapidajate vaheliste liikumiste registreerimise lihtsustamiseks tehtud järgmine võimalus: kui üks loomapidajatest on sisestanud liikunud loomade andmed ning dokumendi e-PRIA kaudu, ilmub see dokument teisele loomapidajale e-PRIA portaali „esitamata dokumentide” hulka. Kui andmed on õiged, allkirjastab teine loomapidaja dokumendi ja kõik andmed on PRIA-le esitatud. See tähendab, et topelt ei ole vaja loomade andmeid sisestada.

EPJ programmid Vissuke ja Liisu

Piima- ja lihaveiste jõudluskontrolli tegijatel, kes kasutavad EPJ programme Vissuke ja Liisu, on võimalik koos jõudlusandmete registreerimisega esitada andmed ka PRIA-le. PRIA-le saab EPJ kaudu esitada poegimise, märgistamise ja karjast väljamineku andmeid.

Andmete saatmiseks e-PRIAsse peab Vissukesse või Liisusse sisse logima ID-kaardi, mobiil-ID või Smart-ID abil. Pärast andmete PRIAsse edastamist tuleb need ka e-PRIAs kinnitada.

4. Mida teha, kui kõrvamärk puruneb, kaob või ei ole loetav

Kui kõrvamärgiga märgistatud loom (veis, lammas, kits) on kaotanud ühe või mõlemad kõrvamärgid või märk pole loetav, on vajalik tellida asenduskõrvamärk. Asenduskõrvamärgi saamiseks tuleb täita vastav vorm **“Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – kõrvamärgi kadumine või loetamatuks muutumine”** kas e-PRIAs või paberil ja saata see PRIAsse, või tellida asenduskõrvamärgid EPJ kodulehel oleva veebirationduse **“Asendusmärkide tellimine”** kaudu.

Teade kõrvamärgi kadumise kohta tuleb esitada PRIA-le 2 päeva jooksul kõrvamärgi kadumise avastamisest. Teates on oluline näidata, kas asendamist vajab üks või mõlemad kõrvamärgid. Samuti tuleb teha märged, kui tegemist on elektroonilise kõrvamärgi asendamisega.



PRIAs sisestatakse vormile kantud identifitseerimisnumbrid ning tellitud kõrvamärkide arv andmebaasi ning kontrollitakse andmete õigsust.

Kasutades asenduskõrvamärkide tellimiseks EPJ veebirakendust "Asendusmärkide tellimine", saab loomapidaja täita asenduskõrvamärkide tellimisvormi, selle digitaalselt allkirjastada ja saata PRIA loomade registrile. Rakendust saab kasutada EPJ kodulehele ID-kaardiga või Mobiil-ID-ga sisseloginud kasutaja. EPJ kaudu tellides saab valida tellitava asenduskõrvamärgi suurust ja näidata, millisel viisil soovitakse märgid kätte saada – kas EPJ kontorist, postiga, pakiautomaati, kulleriga või EPJ piimaproovide kogumisautoga. Omniva kaudu saatetava kauba puhul saab EPJ mittelepinguline klient või klient, kellel on maksetähtaja pikalt ületanud arveid, teatada oma tasumiseelistuse – kas lunatasuga või ettemaksuarvega.

Asendusmärkide tellimisel EPJ kodulehelt kontrollib rakendus "Asendusmärkide tellimine", kas loomapidajal on õigust antud kõrvamärgi tellida (kas esitatud numbriga loom on loomapidaja karjas). Samuti antakse teada, kui sama numbriga kõrvamärk on hiljuti juba tellitud. Nii saab tellija üle kinnitada, kas ta vajab selle numbriga asendusmärki uuesti või loobub tellimisest. Asenduskõrvamärkide tellimise rakendust saab kasutada ka nutiseadmel. EPJ kaudu tellitud asenduskõrvamärkide info saadetakse PRIAsse.

EPJ võtab PRIA andmebaasist tellitud kõrvamärkide informatsiooni ning selle ja EPJs oleva info põhjal edastab tellimuse kõrvamärkide tootjale. Tellimisel võetakse arvesse, mitut kõrvamärgi looma kohta ning millist tüüpi kõrvamärke (plast- või EID, suur või väike jne) loomapidaja vajab. Valmis kõrvamärgid saadab tootja EPJsse, kus saabunud kõrvamärgid jaotatakse vastavalt tellimustele, vormistatakse saatmisdokumendid ning pakitakse. EPJ väljastab loomapidajale asenduskõrvamärgi 20 päeva jooksul tellimuse saamisest. Asenduskõrvamärk tuleb looma kõrva kinnitada 7 päeva jooksul arvates selle EPJst väljastamisest.

Elektroonilist kõrvamärgi ei saa tellida asendusmärgina loomale, keda ei ole varem elektroonilise märgiga märgistatud. Kui loom on märgistatud plasmärgiga ning teda soovitakse märgistada elektroonilise märgiga (lisamärgisena), siis selline EID-märk tellitakse EPJ veebirakendusest "Elektrooniliste lisamärkide tellimine".

5. Kõrvamärkide väljastamine

Märgistamiseks vajalikud kõrvamärgid ja märgistamistangid väljastab EPJ loomapidajale tasu eest. Esmaseks märgistamiseks vajalikke kõrvamärke saab loomapidaja tellida EPJ kodulehel oleva veebirakenduse "Kauba tellimine" kaudu, e-kirja teel (myyk@epj.ee) või helistades EPJ telefonil 738 7762. Veebirakendust saavad kasutada PRIAs registreeritud loomapidajad või isikud, kellele on antud rakenduse kasutamisoigused. Kõrvamärkide tellimisel tuleb teha valik, milliseid kõrvamärke vajatakse ning kas märke soovitakse kätte saada postiasutusest, pakiautomaadist, kullerteenust kasutades, EPJ piimaprooviautoga (ainult EPJ piimaveiste jõudluskontrolli lepingulised kliendid) või tullakse neile ise järele. Kõrvamärke saab vastuvõtupäevadel osta ka EPJ piirkondlikest kontoritest.

Kõrvamärke saavad osta vaid PRIAs registreeritud loomapidajad. Kui kõrvamärkide müümisel selgub, et PRIA-l ei ole loomapidaja kohta andmeid, peab kõrvamärkide ostja võtma ennast PRIAs loomapidajana arvele. Kõrvamärgid väljastatakse loomapidajale üksnes tema karja loomade märgistamiseks. EPJ võib veise kõrvamärke loomapidajale väljastada vaid koguses, mis katab karja emasloomade arvust lähtuva kõrvamärgivajaduse kuni üheks aastaks. Karjad, kus on kuni 5 veist, saavad varuks osta kuni 5 kõrvamärki.

Kui loomapidaja ei soovi kõrvamärkide saamiseks tulla EPJ kontorisse, saadetakse need talle Omniva vahendusel või EPJ piimaprooviautoga. Omniva kaudu saadetakse kõrvamärgid kliendile tähtitud standardpakina elu- või asukohajärgsesse postiasutusse või sobivasse Omniva pakiautomaati. EPJ lepingulised kliendid saavad kõrvamärkide ning nende saatmise eest tasuta pakis oleva arve/elektroniiselt saadetud arve alusel.

Kõrvamärgitellijad, kes ei ole EPJ lepingulised kliendid, saavad kõrvamärkide eest tasuta ettemaksuarve alusel või lunatasu maksmisel postiettevõttes. Ettemaksuarve saamiseks tuleb EPJ-le teatada e-posti aadress, millele arve soovitakse saada. EPJ registrispetsialist vormistab ettemaksuarve ning saadab selle esitatud e-posti aadressil. Kõrvamärgid väljastatakse pärast ettemaksuarve tasumist. Lunapakiga saadetud kõrvamärgid saab tellija postiasutusest või pakiautomaadist kätte pärast lunatasu maksmist.

EPJ transporti pakutakse vaid piimaveiste jõudluskontrolli lepingulistele klientidele. Asenduskõrvamärke saadetakse EPJ transpordiga juhul, kui kõrvamärgi tellimise kuupäeva ja piimaringi kuupäeva vahel ei ole rohkem kui 20 päeva. Need kliendid, kelle piimaring on sobival ajal ning kes on vastava teenuse tellinud, saavad asenduskõrvamärkide EPJi saabumise järgselt mobiiltelefonile SMS-teatega info, millal ja millisesse kogumispunkti kõrvamärgid saadetakse. Transporditeenust saab tellida Vissukeses (SMS ja e-kirja teated -> Teadete tellimine), kõrvamärkide müüja või piirkonna jõudluskontrolli spetsialisti abil. Kui teenus on aktiveeritud, siis asenduskõrvamärkide saabumisel saadetakse need võimaluse korral alati piimaprooviautoga. Kõrvamärkide transport piimaprooviautoga on tasuline. EPJ transporditeenust kasutades peab tellija olema kokkulepitud kogumispunktis õigeaegselt. Autojuht võtab paki üleandmisel loomapidajalt või tema esindajalt allkirja kõrvamärkide kättesaamise kohta. Kui klienti nimetatud ajaks kogumispunktis ei ole, tuuakse kõrvamärgid EPJi tagasi ning saadetakse tellijale postiga. Sellisel juhul tasub loomapidaja nii transpordikulu kui postikulu.

Need loomapidajad, kes käivad ise EPJs asendusmärkidel järel, saavad telefoni teel teate kõrvamärkide saabumisest ning nende kõrvamärke hoitakse EPJs 14 päeva. Kui kõrvamärkidele ei ole selle aja jooksul järele tulnud, saadetakse need postiga.

Kui EPJst posti teel väljasaadetud asenduskõrvamärgid saadetakse postiettevõtte poolt EPJi tagasi (kõrvamärgid on jäänud loomapidajal postiasutusest välja võtmata), hoitakse neid EPJs kuni 1 kuu. Kontaktandmete olemasolul teavitatakse sellest ka loomapidajat. Kui selle aja jooksul kõrvamärkidele järele ei tulla, saadetakse arve asenduskõrvamärkide tellijale postiga koju. Kui loomapidaja soovib EPJi tagasi saadetud kõrvamärke uuesti posti teel saada, siis tehakse lisaks olemasolevale arvele uus arve saatekulu kohta.

6. Kuidas vähendada kõrvamärkide kõrvast kadumist

Kõrvamärkide kadumist ja purunemist mõjutavad märgistamine (kõrvamärgi asukoht kõrvas), farmis valitsev olukord ning kõrvamärkide kvaliteet.

Karjades, kus kadu on väga suur, tuleb kriitiliselt üle vaadata loomade pidamistingimused ning jälgida ka seda, kas märgid on kõrva pandud nõuetekohaselt.

Kõrvamärkide kinnijäämise ning seetõttu kõrvast rebenemise vältimiseks tuleb jälgida, et künade/sõime, jootjate ja muude piirete servad oleksid terved, sõimevõre ei oleks liiga tihe ning erinevate asjade kinnitamiseks laudas/karjamaal ei kasutata pallinööri. Karjamaal on ohuks piirdena kasutatav okastraat ja aiavõrk, võsa, kuivanud puutüükad jne. Kui loomadele on söödana pandud heinarullid, millelt on nõõrid või võrk eemaldamata, võivad need takerduda kõrvamärgi taha ning rebida kõrva lõhki ning kõrvamärgi kõrvast.

Jälgida tuleb, et loomad ei imeks/näriks üksteise kõrvu. Kõrvade imemisel võib loom kõrvamärgi kõrvast kätte saada nii, et märgita jäänud looma kõrv ei ole rebenenud ning samas on ka kokkulöödud kõrvamärk ühes tükis.

Vajadusel tuleks teha parasiiditõrjet, et vähendada loomade sügamisvajadust.

Oluline on kõrvamärkide korrektne kõrva kinnitamine. Märgistamisel peab kasutama kõrvamärkidele sobivaid märgistamistange. Plastikust kõrvamärk peab olema kinnitatud kõrva keskele kõõluste vahele, elektrooniline kõrvamärk kõrva pikitelje ning 1. ja 2. neljandiku vahelise mõttelise joone ristumiskohta. Kõrvamärgi nupuga osa peab olema kõrva siseküljel. Vastupidisel puhul suureneb võimalus, et kõrvamärk jääb millegi taha kinni. Enne kõrva kinnitamist on soovitatav kõrvamärk kasta antiseptilisse lahusesse. Nii väheneb oht põletiku tekkeks ning märgistamisel tekkinud haav kõrvas ei lähe liiga suureks. Põletikuoht on suurem juhul, kui märgistamisel on vigastatud veresoont. Seega on looma pea fikseerimine märgistamisel väga oluline – loom ei saa rabeleda ning kõrvamärk lüüakse õigesse kohta. Asenduskõrvamärki ei ole soovitatav paigaldada eelmisest kõrvamärgist tekkinud auku.

Talvekülmade ajal on soovitatav kõrvamärke enne märgistamist hoida soojas ruumis. Külma plastik muutub hapraks ning seetõttu võivad kõrvamärkidele tekkida mikropraod, mis mõjutavad hilisemat kõrvamärkide kõrvaspüsimist või võib kõrvamärk üldse puruneda ning märgistamine ebaõnnestuda.

7. Kõrvamärkide hävitamine

Kõrvast ära tulnud või mingil põhjusel kehtetuks muutunud kõrvamärgid tuleb hävitada nii, et neid ei oleks võimalik enam mingil moel kasutusele võtta. Piisab kõrvamärkide katki lõikamisest ning seejärel utiliseerimisest koos üldprügiga.

8. Kõrvamärkide ja märgistamistangide sobivus

	Märgistamis- tangid Allflex	Liikuva nõelaga märgistamis- tangid Allflex	Poolauto- maatsed märgistamis- tangid Allflex Ultra	Poolauto- maatsed märgistamis- tangid Allflex	Märgistamis- tangid Datamars
					
KITSED					
Kitse kõrvamärgid Allflex					
Kitse kõrvamärgid Datamars					
Kitse kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Datamars					
Kitse elektrooniline lisa/ asendusmärk Allflex					
LAMBAD					
Lamba kõrvamärgid Allflex					
Lamba kõrvamärgid Datamars					
Lamba kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Allflex					
Lamba kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Datamars					
Lamba elektrooniline lisa/ asendusmärk Allflex					
SEAD					
Täiskasvanud sea kõrvamärk					
Põrsa kõrvamärk					
Korduvkasutatav elektrooniline kõrvamärk Allflex					
VEISED					
Veise kõrvamärgid Allflex Ultra					
Veise kõrvamärgid Datamars					
Veise suured kõrvamärgid Allflex Ultra					
Veise kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Allflex Ultra					
Veise kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Datamars					
Veise kõrvamärgid (tavaline ja suur elektrooniline) Allflex Ultra					
Korduvkasutatav elektrooniline kõrvamärk Allflex					
Veise elektrooniline lisa/ asendusmärk Allflex					

Erikujuliste kõrvamärkide puhul kasutada järgmisi tange

Lamba/kitse minikõrvamärk (Tip Tag) –
Märgistamistangid minikõrvamärkidele Allflex



Lamba elektrooniline kõrvamärk Tagfaster –
Tagfaster tangid



Veise DNA-kõrvamärk –
DNA-kõrvamärgitangid Caisley



9. Põllumajandusloomade identifitseerimisega seotud organisatsioonid

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS

F. Tuglase 12, Tartu 50094

www.epj.ee

Kõrvamärkide tellimine ja müük telefonil 738 7762, e-post: myyk@epj.ee

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet

Tähe 4, Tartu 51010

www.pria.ee

Registrate osakonna infotelefon: 731 2311, e-post: loomade.register@pria.ee

Hobuslastega tegelevad tegevusluba omavad aretusühingud

Lähem info Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti kodulehel www.pria.ee



Kõrvamärkide müük

tel 738 7762
myyk@epj.ee
www.epj.ee



Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse



Trükitud keskkonnateadlikus trükiettevõttes Ecoprint



Põhja- ja keskmise Eesti keskkonnafond, 441 799